

מהלואי הושן

יוצא לאור ע"י מכון אבני הושן

חידושי ושיעורי מורינו
הגאון רבי שמואל ניימאן שליט"א
אב"ד אבני הושן – מאנסי

מכון
אבני
הושן

ח

פרשת חיי שרה | תשפ"ב

מקדש לרפואת מרן שמואל בן שרה פערל

עניני הפרשה

מעשה אבות סימן לבנים [ג]

מעשי אבות סימן לבנים - חלק ג'

יצאו ממצרים כן ממש היה הדבר, וכלשון הכתוב בפרשת בא בעת יציאת ישראל ממצרים (שמות י"ב ל"א) 'ויקרא (פרעה) למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה' כדברכם. גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אותי'.

וברמב"ן שם: קומו צאו מתוך עמי. מצות מלך שיצאו מיד, כי לא אתן לכם רשות לעמוד בתוך עמי כלל, ע"כ. והיינו שכשהגיע השעה והזמן שצריכים בני ישראל לצאת ממצרים, לא רק שהתיר להם פרעה לצאת ממצרים, אלא שצומו והורה להם לצאת ממצרים, וגירשם משם במצוות מלך, וזהו ממש כמו שהיה עם זקנים אברהם שפרעה גירשו לצאת ממצרים.

[ובטעם הדבר שעשה כן הקב"ה, שפרעה יירא ממכת בכורות ויגרש את בני ישראל מארצו, ולא סגי בזה שיתן להם רשות לצאת ממצרים, איתא כתוב בספרים הקדושים שגם זה מחסדי הבורא ב"ה, מכיון שאם פרעה היה נותן להם רשות לצאת ממצרים מרצונו הטוב, ובני ישראל אכן היו יוצאים ממצרים בעבור זאת שפרעה היטב עמם ונתן להם רשות לצאת, אזי יהיה לבנ"י תחושה שגם פרעה עזר להם ביציאתם והיה להם הרגשה של קצת הכרת תודה לפרעה על טובתו שהיטיב עמם, ובעבור זאת עשה הש"ת שממש יגרשם מארצו (והוא גירשם ממצרים בחזקה, כי פחד ממכת בכורות וכמבואר שם), ויוצא בזה, שכלל ישראל יצאו ממצרים כי ממש גירשם משם, ולא בגלל שנתן להם לצאת ברוב טובו, וממילא אין לישראל שום הרגשה של תודה לפרעה כלל וכלל.]

***

ד. כ"ד) בענין בנות ישראל במצרים ש'לא נמצא אחד מהן פרוץ בערוה, שנאמר (ויקרא כ"ד) ויצא בן אשה ישראלית וגו', להודיע שבחן של ישראל, לא נמצא בהם אלא זו ופירסמה הכתוב'.

כח הקדושה והצדקות של שרה אמנו

והכח הכביר ההיא, הגיע להם מזקינתם שרה אמנו, שבעת ששהו אברהם במרים שלקח פרעה את שרה אמינו, אזי תיכף ומיד היה צריך להחזירה. וכך לעומת זה היה גם בכלל ישראל במצרים, שגדרו עצמן מן עריות, ולא התחנתו עם הנכרים שמה במשך כל שנות גלותם במצרים והיו כולם קדושים וטהורים ולא היה בהם שמץ פגם ופסול, וכל זאת נבע מכח הקדושה הרבה אשר נשפע להם משרה אמינו וכמו שמסיים המדרש הנ"ל א"ר אבא ב"כ שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה, וכל הנשים (במצרים) נגדרו בזכותה, וזה היה סימן רב לבנים בעת היותם בגלות מצרים.

***

שילוח פרעה את אברהם אבינו ממצרים

בהמשך הכתוב חזינו, שפרעה שילח את אברהם אבינו ממצרים, ולא רק שנתן לו רשות ללכת אלא ממש גירש אותו ממצרים. וכמו שאומר הכתוב (כאן י"ב י"ט - כ') ... ועתה הנה אשתך קח ולך. ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו. וברש"י בד"ה 'קח ולך': לא כאבימלך שאמר לו (כאן כ' ט"ז) הנה ארצי לפניך, אלא אמר לו לך ואל תעמד, שהמצרים שטופי וכו', ע"כ. שפרעה הורה לאברהם אבינו וציווהו שילך ממצרים.

גירוש פרעה את בני ישראל ממצרים

ודברים הללו היה ג"כ סימן לבנים, שכשהם

ירידת אברהם אבינו למצרים ולקחת שרה אמנו על ידי פרעה

בתורה הקדושה בעניין השתלשלות העניינים בעת שירד אברהם אבינו למצרים מפני הרעב שהיה בארץ ישראל, מספר הכתוב את מעשה לקחת שרה אמינו על ידי פרעה, וכמו שכתוב בפסוק (בראשית י"ב י"ד - כ') 'ויהי כבוא אברהם מצרימה... ויראו אותה שרי פרעה... ותקח האשה בית פרעה. ולאברהם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וחמורים ועבדים ושפחה ואתונות וגמלים. וינגע ה' את פרעה נגעים גדלים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברהם. ויקרא פרעה לאברהם ויאמר מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך הוא. למה אמרת אחותי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך. ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו'. והיינו, שפרעה לקח את שרה אמנו לביתו, ומיד אחר כך כשקיבל נגעים בעבור זאת, החזירה ושלחה.

ונוכל לומר בזה, שרב זכותה של שרה אמינו בדבר זה, שבעבור עוצם קדושתה ורב צדקתה, סיבב הקב"ה שמיד יחזירה פרעה.

מעשה אבות סימן לבנים בהיות כלל ישראל במצרים

ובהמעשה אבות סימן לבנים די ש כאן, נראה ע"פ מה שאמרנו בשיעורים הקודמים, שירידת אברהם אבינו למצרים הרי זה סימן לבנים שכלל ישראל ירדו גם כן למצרים, ויהיו שם בשנות הגלות תחת שלטון פרעה והמצריים.

והיה זה סימן לבנים, ששם במצרים כשישראל היו בגלות, לא היה אף פעם שיחטאו בנות ישראל עם המצריים, וכמו שמובא במדרש רבה (שיר השירים,

קדוק המקרא בעניין יציאת לוט עם אברהם אבינו ממצרים

הכתוב ממשיך ואומר בעניין יציאת אברהם אבינו ממצרים (בראשית י"ג א') **'ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה'**. ובפסוק מבואר שגם לוט בן אחיו יצא ביחד עם אברהם אבינו והלך אתו לארץ ישראל.

והמשך חכמה מדייק תמיהה רבתי, דהא בתורה הקדושה כל תיבה מדוקדקת בדיוק היטב, וכאן בעניין נאמר **'ולוט עמו'**, אבל בתחילת הפרשה בעת שיצא אברהם אבינו מחרן כמצוות הבורא, אומר הכתוב (בפסוק ד') **'ולך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט וגו'**. ומה טעם שינה כאן הכתוב ואמר רק **'ולוט עמו ולמעלה אמר וילך אתו'**, ודבר זה אומר דרשני.

כשיצאו ממצרים לא היה עוד לוט בדרגת אברהם

ומבאר המשך חכמה ואומר, דלמעלה בעת שיצא אברהם אבינו מחרן, היה לוט חבר וריעו והיה עם אברהם אבינו בצוותא חדא ובאמונה בבורא, לכך כתוב עליו בפסוק **'וילך אתו'**, שזה לשון של אתו ממש בידידות ובדעה אחת.

אמנם עתה כשיצא אברהם אבינו ממצרים אחר שכבר היה בארץ ישראל וזכה לראיית ה' פעמיים נתקדש אברהם בקדושה יתירה ונעלית מאד [ועוד שמצינן שכבר החמיץ לוט ונשפע מסביבות מצרים שהיה שם, וכדחזינן שזמן מה לאחר מכן, כשנפרדו אברהם ולוט, בחר לו לוט לעצמו מקום מגורים אצל אנשי הרשע בסדום, וכמו שאומר הכתוב (כאן י"ג א') **'ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו'**. וברש"י ד"ה **ככר**, מביא דבר עמוק, דלא תאמר שסתם בחר לו לוט את סדום למגורים, אלא בכוונה עשה כן, וז"ל: **ומדרש אגדה, הסיע עצמו מקדמו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא באלהיו'**. והיינו שעתה בעת יציאתם ממצרים כבר החמיץ לוט ולא היה כשר]. ולכך כתוב כאן, **'ולוט עמו'** שהיה הולך עם אברהם ביציאתו ממצרים וסמוך לו, אך לא היה אתו יחדיו ולא היה לו שייכות בפנימיות עם אברהם אבינו, ע"כ.

סימן לבנים בעליית הערב רב עם כלל ישראל ממצרים

והסימן לבנים הוא שגם בהם היה כזאת בעת אשר יצאו ממצרים, וכלשון הכתוב בפר' בא (י"ב ל"ח) **'וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר מקנה כנד מאוד'**. שהצטרפו עמהם ערב רב לעלות עמהם ממצרים.

והערב רב הרי לא היו אנשים כשרים והגונים, וכדאייתא בתורה בעניין מעשה העגל, שנעשה על ידי הערב רב, וכלשון רש"י (שמות ל"ב ד') על דברי

הכתוב **'עגל מסכה'**. וכה דבריו: **כיון שהשליכו לכו, באו מכשפי ערב רב שעלו עמהם ממצרים ועשאוהו בכשפים**. ורש"י ממשיך שם בעניין, ומדבר אודות מעשיהם הרעים והנלוזים של הערב רב: **'אלה אלהיך, ולא נאמר אלה אלוהינו, מכאן שערב רב שעלו ממצרים, הם שנקלחו על אהרן, והם שעשאוהו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו, ע"כ'**.

וכן הקב"ה התאוונן עליהם באוזני משה רבינו, ואמר לו (שמות ל"ב ז') **'ידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים'**. וברש"י שם **שחת עמך**. שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו. והיינו שהערב רב לא היו אנשים כשרים, והסתפחו אל כלל ישראל בעת שיצאו ממצרים. וזאת הרי ממש כמעשה אבות שהיה אצל אברהם אבינו, שעלה עמו לוט בעת שיצא ממצרים, בזמן שעוד לא היה כלל בדרגתו אז.

ראיה נפלאה להעניין של מעשה אבות סימן לבנים

ועתה בזה, יבואר על נכון ראיה נפלאה בעניין הדבר של **'מעשה אבות סימן לבנים'**. דהרי לכאורה יקשה בזה, דמה טעם מנה הכתוב רק **שלוט עלה עם אברהם אבינו** בצוותא חדא בעת שיצא ממצרים, אבל לא הזכיר כלל **שלוט גם ירד עם אברהם אבינו מארץ ישראל למצרים**, ומהו טעם הדבר.

אלא דהן הן הדברים וכמו שאמרנו בשיעורים הקודמים, **דהתורה הקדושה אינה ספר סיפורי מעשיות גרידא**, אלא שתורתנו הקדושה - מכתב אלוקים הוא, אומר רק דברים הנוגעים לכלל ישראל בין במצוות ובין בהוראה ובצווי מיד ולדורות, וכן בעניין מעשה אבות סימן לבנים.

וכיון שכן, כתוב בתורה הקדושה רק זה הדבר של עליית לוט עם אברהם אבינו ממצרים שהיה במעשה זה סימן לבנים, שיצאו ערב רב עם כלל ישראל ממצרים. אמנם העניין של ירידת לוט עם אברהם אבינו מארץ ישראל למצרים, שאין בזה שום סימן לבנים, לא כתבם ולא הביאם הכתוב. וזו ראיה נאה וחסודה להעניין של **מעשה אבות סימן לבנים**, דהתורה הקדושה אין בה סיפורי מעשיות בעלמא, ורק במקום שיש בה משום מעשה אבות סימן לבנים כתבה התורה, והיכן שאין בזה סימן לבנים, לא כתבם הפסוק.

***

כניסת אברהם אבינו לארץ ישראל מצד דרומה

והכתוב ממשיך ואומר בעניין יציאת אברהם אבינו ממצרים ועלייתו לארץ ישראל (בראשית י"ג א') **'ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה'**. וברש"י ד"ה **'הנגבה'**: **לכא לדרומה של**

ארץ ישראל כמו שאמור למעלה (פסוק ט) **הלך ונסוע הנגבה וכו', ע"כ'**. והיינו שהפסוק אומר שאברהם אבינו נכנס ממצרים לארץ ישראל **בדרך צד דרומה של ארץ ישראל** דייקא.

ובזה שאומר לנו הכתוב דבר זה, נראה שהיה איזהו קפיידא ורצון מדויק לאברהם אבינו להיכנס לארץ ישראל בדוקא בצד דרומה של הארץ ולא בצד אחר, וצריך ביאור בטעם הדבר.

עיכוב ישראל במדבר ארבעים שנה וכניסתם לארץ ישראל מצד מזרחה

ונוכל לומר בזה, דהנה איתא בתוה"ק בפר' דברים (דברים א' ב') דברי תוכחה ברמיזה שאמר משה רבינו לכלל ישראל לפני פטירתו, וכה אמר להם **'אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע'**. וברש"י שם בד"ה **'אחד עשר יום מחורב'**: אמר להם משה, ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים, שהרי וכו'. נמצא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך הייתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם, הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה, ע"כ.

והיינו שהקב"ה מיהר ביאתן של כלל ישראל לקדש ברנע, וכדי שיכנסו משם לארץ ישראל תיכף ומיד, אמנם לבסוף גרם החטא ששלחו את המרגלים לתור את הארץ, ובעבור כך התעכבו במדבר עוד ארבעים שנה וסובבו את הר שעיר שהוא אדום, עד שנכנסו לארץ ישראל מעבר לירדן.

והנה, קדש ברנע נמצאת בדרומה של ארץ ישראל, ועבר הירדן הרי הוא במזרחה של הארץ. ויוצא שאילו זכו ישראל ולא חטאו במרגלים, היו נכנסים מיד לארץ ישראל מקדש ברנע והיינו בדרומה, אך לאחר שחטאו במרגלים לא זכו לזאת, והתעכבו במדבר ארבעים שנה ונכנסו לארץ ישראל ממזרחה.

והשתא יבואר על נכון, דהנה אברהם אבינו רצה להשפיע במעשה אבות שיהיה סימן לבנים לכלל ישראל שהם בניו, וחישב שהוא יכנס לארץ ישראל מדרומה, וזה יגרום להמשיך על צאצאיו שגם המה יכנסו מיד לארץ ישראל מקדש ברנע שהוא בדרומה של ארץ ישראל, ובלי שום עיכוב ומכשול. אמנם לבסוף בעבור חטאם שחטאו במרגלים לא נעשה כן הדבר ונכנסו ממזרחה של הארץ, אכן אברהם אבינו רצה במעשה אבות סימן לבנים לתקן זאת, ולכך דייק הכתוב ואמר **שנכנסו בדייקא מדרומה של ארץ ישראל**, בכדי שיהיה סימן לבנים שיכנסו במהרה לארץ ישראל.

שכח להפעיל את הפריז'דע'ר (Refrigerator) על Shabbos Mode קודם השבת, ובפתיחת הדלת ידלק הלייט (lights), וכן שאר דברים הנפעלים בעת פתיחת דלת הפריז'דע'ר

ואמינא שזה תלוי במחלוקת בין רבי עקיבא איגר והמקור חיים, אי מתעסק הוי היתר גמור או רק פטור מקרבן, שלפי רבי עקיבא איגר במתעסק הרי הוא רק פטור מקרבן אמנם יש איסור בזה (ובשבת היות ורק מלאכת מחשבת אסרה תורה) הוא רק איסור דרבנן, אמנם למקור חיים הרי זה היתר גמור.

והנה לפי המקור חיים אין אני צריך להודיע לו שידלק הלייט כשיפתח את הדלת, כי מתעסק הרי זה היתר גמור. אמנם צריכים אנו להחמיר בזה ולחשוש לשיטת רבי עקיבא איגר שאוסר זאת מדרבנן, ולהודיע לחבירי טרם שיפתח הדלת שהלייט ידלק בעת פתיחת הדלת, וזה אסור.

והנה בקטן, שאינו יודע שידלק הלייט ופותח את הדלת לעצמו, הרי זה קיל יותר ואין צריכים להודיע לו שזה אסור, כי זה רק מתעסק, ונוכל לסמוך בזה כמקור חיים שמתיר. (אמנם דייקא כשהקטן פותח הדלת לעצמו ממש, ולא כשהקטן פותח את הדלת לצרכי, כי בזה הרי זה נכנס בגדר של לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך, והיינו שיש איסור, שכל מה שאסור על האב, הרי זה אסור על הבן הקטן בעושה הדבר לצורך אביו).

ולגבי אמירה לנכרי, בהא יש תשובה מהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שאף באופן שאני יודע בוודאות שידליק הלייט הוא מותר, ומבאר דבריו היות שזה אינו מתכוון, ואמירא לנכרי באינו מתכוון אפילו בפסיק רישא הרי זה מותר.

ובעצם הרי זה מותר מכח עוד דבר, דלהרשב"א בעצם הרי מותר דבר זה, וכדאמרנו למעלה, ובאמירה לנכרי יש כלל, שאם יש פוסקים הסוברים שזה היתר גמור, מותר לומר לנכרי לעשותו, וממילא מותר על ידי נכרי לומר לו לפתוח הפריז'דע'ר אף כשבודאי ידלק עייז הלייט.

הלייט), סוף כל סוף נלחץ - Power button ונדלק הלייט על ידי פעולת האדם.

בפתיחת הדלת אין נדלק הלייט

ובאופן ששכח להפעיל את ה Shabbos Moden, אך אין לייט בפריז'דע'ר, או שהלייט כבר כבוי ועמוד, אלא שחיישין שיש דברים אחרים הנפעלים בעת שפותח האדם את דלת הפריז'דע'ר, דיש בהו thermostat המפעיל כל מיני דברים בעת שנכנס אויר חם בפריז'דע'ר כשפותח האדם את הדלת, וכגון המנוע (Engine) ודומיו.

הרי ההלכה היא כך, לכתחילה ודאי שצריך להפעיל את ה Shabbos Moden קודם השבת, אך אם שכח והלייט הוא מכובה, לית בהו חשש, ויכול לפתוח ולסגור הדלת כדרכו, וכדיארנו בשיעורים הקודמים, כי הוא לא עושה שום פעולת איסור לחלל שבת, ואינו נקרא בזה שעושה פעולה.

והרי זה כמו שאמרנו בהולך בהליכה רגילה ברחוב העיר ונדלק הקעמער'א"ס בהליכתו שמותר הדבר, מכיון שאינו עושה שום פעולת איסור, (ובאופנים שביארנו בשיעורים הקודמים, שאינו כוונתו שידלקו הקעמער'א"ס, יעו"ש). ולכך בשכח להפעיל את ה Shabbos Moden מערב שבת, והלייט מכובה, מותר לפתוח ולסגור הדלת.

מי שאינו יודע אם ידלק הלייט כשיפתח דלת הפריז'דע'ר, האם צריך להודיע לו

והנה, מי שיודע בפריז'דע'ר שלא הופעל בו את ה Shabbos Moden, ויוצא שהלייט ידלק בעת שהאדם יפתח את הדלת, ואני רואה את חבירי ניגש לפתוח את דלת הפריז'דע'ר, האם אני צריך להודיע לו שהלייט ידלק בפתיחת הדלת בכדי שלא יפתח.

שכח להפעיל את Shabbos Mode בפריז'דע'ר (Refrigerator) קודם השבת, מה יעשה

בימינו אנו מותקן בהפריז'דע'ר Shabbos Mode מיוחד לשבת, הפועל שלא ידלק הלייט בפריז'דע'ר בעת פתיחת הדלת, וכן עושה שלא יתחילו לפעול עוד דברים בפריז'דע'ר על ידי פתיחת הדלת כגון המנוע (Engine) ודומיו, אשר תמיד בפתיחת הדלת נגרם שיכנס אויר חם בתוכי הפריז'דע'ר, ועל ידי זה ימהרו להתחיל לפעול, וה- Shabbos Mode עושה שיפעלו בזמנים קבועים ובלי קשר לפתיחת הדלת. והשאלה הוא במי ששכח בערב שבת להפעיל בערב שבת את ה- Shabbos Mode מה יעשה.

ונחלק דברינו בשני אופנים:

בפתיחת הדלת נדלק הלייט

אם כשפותח דלת הפריז'דע'ר נדלק הלייט, הרי אסור לפתוח הדלת, מכיון שהיות שבעת פתיחת הדלת הרי ידלק הלייט, הרי זה כמו שלוחץ על Power button של הלייט, וכאמור בשיעור השלישי דאסור לעשות זאת, כי למעשה הפעולה של פתיחת הדלת זה לוחץ על Power button של הלייט שיתחיל לפעול.

והגם, שלהרשב"א למדנו בשיעורים הקודמים דמותר בכאי גוונא, אמנם אנן נקטינן כהר"ן דאוסר מכיון שעושה כאן פעולה, ומה אכפת אי לוחץ על Power button שקבוע בקיר כדרכו הרגיל, או באופן משונה שפותח דלת הפריז'דע'ר ונלחץ Power button על ידי פתיחת הדלת שבפריז'דע'ר ונדלק הלייט, (או כמו שיש בהרבה פריז'דע'ר'ס, שזה פועל ההפך, שבעת שהדלת סגור הרי זה לוחץ על Power button ואז הלייט מתכבה, ובעת שפותח הדלת הרי זה מרפה מאחיזתו על Power button ונדלק

שנאת עכו"ם לישראל [ד]

הדורות, אשר החמירו עד למאוד בענייני הכרת הטוב, ואפילו לאחר שנים רבות הקפידו לעשות טובה למי שגרם להם טובה בעבר.

האיסור להיטיב לנוכרי

וכן אצל הנכרי כן הוא הדבר, שכשעושים לו טובה, הוא מרגיש רגשי אשם כלפי היהודי, וזה אין נותן לו מנות, עד כדי כך שמתחיל לחשוב מחשבות רעות על היהודי שהיטיב אתו, ומחשבות אלו מתגברות ומגיעות עד כדי רצון לרצוח היהודי, ובפרט כשרצונו של נכרי הרי הוא בלאו הכי להרע תמיד ליהודי וכמו שביארנו, ואזי בוודאי לאחר שנעשה עמו טובה על ידי יהודי, ירצה להרע לו בחזרה.

ולכן **כשהישראל יציל את הנכרי ממות, תמיד ירגיש הנכרי בנפשו רגשי אשם בזה שיהודי הציל חייו, ומחמת כך יגביר את שנאתו על היהודי עד כדי רצון לרצוחו נפש וכאמור, ובעבור זאת אסרו חז"ל להציל את הנכרי ממות.**

וכן מספרים על ראש הצוררים היטלע"ר ימ"ש, שפעם אחת אירע ואמו חלתה וכבר נטתה למות, ובא רופא יהודי מהשכינות והציל אותה. ומאן יימר אם לא זה היה הדבר אשר גרם להגביר שנאתו ביותר לכלל ישראל, וכמו שאמרו חז"ל וכתבאר למעלה דכן טבע האדם.

איסור לא תחנם

ויכול להיות שזה סיבת האיסור של 'לא תחנם', שאסור להיטיב סתם לנוכרי, פן יחזיר לו רעה בעבור הטובה שעושה לו וכאמור למעלה, וגם שהגוי אינו רגיל כלל לדברים כאלו שאחד עושה לחבירו טובה בסתם, וזה יגביר לו ביותר השנאה לישראל (מבלעדי באופן שעובד אתו בצוותא חדא בביוזע"ס, שאז מותר לתת לנוכרי מתנה משום שיש לו תועלת בזה, שיעבוד אתו יותר טוב וכדומה, אמנם בסתם ודאי שיש איסור בזה).

וודאי שצריך להציל הנכרי משום איבה וכנ"ל, אמנם כשאין יודעים שהוא איש הצלה יש איסור בדבר. (והעירו התלמידים הי"ו הערה נכונה, ששומא עלי אכן לדעת שהוא אכן גוי בוודאי, ולא יהודי תינוק שנשבה אשר לדאבון לב אינו שומר תורה ומצוות אשר אותו אכן צריך להציל, אך באופן שוודאי שהוא גוי אסור להצילו).

עומק הדבר באיסור להציל הנכרי

ויש רבים אשר תמהים ושואלים בעניין זה, מהו הכוונה בהלכה זו, ומה עומק הדבר בזה, דמהו הטעם שעלי להשאיר את הגוי שימות, ולא לומר שיש בזה עניין של קידוש ה' וכדומה.

והביאור בזה הוא, בהקדם מה שאמרו חז"ל **סאסור לעשות טובה לעם הארץ**, וזאת משום דטבע האדם האנושי אשר עושים לו טובה, הרי הוא מרגיש בנפשו רגשי אשם, שהוא הטריח את חבירו בטירחה לעשות לו טובה ומרגיש בנפשו כעין התחייבות לחבירו שעשה לו הטובה ואין גאוותו מסכמת לו להרגיש שהוא מחוייב למטיבו, ומתוך נטיית האדם להתפרק מעול ההתחייבות לזולת קשה לו להיות עם ההרגשה שהוא חייב משהו לאדם אחר והוא משתדל בכל עוז להסיר העול הזה מעל כתפיו. ומחשבה הזו אינה מרפה ממנו ואין נותנות לו מנות. ומפאת כך, הרי הוא מתחיל להרהר בדעתו, שבאמת אין חבירו עשה לו טובה, אלא היה לו איזה כוונה ופניה עצמית בזה, ויכול גם להיות שנתכוון החבר המטיב רק לטובתו ולא לטובתו כלל וכדומה, עד שיתגברו אצלו מחשבות כגון **דא כל כך, עד שיגיע לידי כפיות טובה מחמת המחשבות אלו, ויחזיר לחבירו רעה במקום טובה**. ומשום כך אמרו חז"ל אל תעשה טובה לעם הארץ, פן יחזיר לך רעה מול הטובה שעשית לו.

ובעבור זאת מאוד החמירו חז"ל מאוד בעניין הכרת הטוב, ושיכניס האדם בדעתו היטב שחבירו שהטיב עמו אכן עשה לו טובה באמת ובתמים, ועלי להכיר לו טובה על טובתו. והרבה עבודה ראו בזה בצדיקי

תשובה - חלק ד'

הלכה הנובעת מענין זה

יש הלכה מבוארת בשו"ע הנובעת מעניין זה של שנאת עכו"ם לישראל, והוא, **שיש איסור להשאיר ילד קטן לשמירה אצל גוי, וישנם כאלו אשר בתום לב משאירים בביתם בייביסיטער גויה לבדה לשמור על ילדיהם, וצריכים הם לדעת שזה איסור מפורש בשו"ע (יו"ד סימן קנ"ד א')** ואסור לעשות כן, (אכן יש אופני היתר בזה ע"י קעמער"ס וכו', וצריך לשאול מורה הוראה באיזה אופן לסדר הענין), וזאת משום שהגויים חשודים המה על רציחה, ויש חשש ח"ו שמא ירצחו את הילדים רח"ל. ואי אפשר להתחכם על דברי חז"ל הקדושים, ולומר שגוי הזה הרי הוא יוצא מן הכלל, ואין בו בשנאה זו, דאי אפשר לדעת מה הוא חושב עמוק בלבו, וכמו שכבר ביארנו באריכות.

האיסור להציל הנכרי הנוטה למות ויכול הישראל להצילו

ועוד יש הלכה פסוקה בשו"ע (יו"ד סימן קנ"ח סעיף א') **שאם אדם רואה גוי שנוטה למות, וכגון שטובע בנהר או שנחנק וכדומה, והישראלי הסמוך הרי הוא איש הצלה או כל אדם אשר יש ביכולתו להצילו, יש איסור מפורש להציל הנכרי.**

אמנם באופן שידוע לכל שהוא איש הצלה, ואם לא יציל את הגוי יהיה איבה, מותר להציל את הגוי, אך אם אף אחד אינו יודע שהוא איש הצלה, ואין שום חשש איבה אם לא יציל הנכרי, אסור להצילו ולחיותו. וכגון, באיש הצלה הנוסע בפליגע"ר, ובאמצע הנסיעה, נתעלף גוי אחד או קיבל Heart Attack וכדומה, וצריך הוא לאיש הצלה או לכל אחד שמבין בזה, שישג אליו ויצילו. והישראלי איש ההצלה אף על פי שידוע שיכול להצילו, צריך הוא לדעת שיש איסור בדבר וצריך להשאירו כך ושיגוע וימות. אכן אם יודעים שהוא איש הצלה אם בגלל הלבוש וכדומה,

1 מסופר בבדיחותא על עסקן אחד שעשה טובה גדולה עבור חבירו וסידר לו ענין גדול שהיה נחוץ לו, כשהוא בא לבשרו שב"ה הצליח לסדר לו את הטובה נתן לו ג"כ חבילו קטנה של אבנים דקות, לפשר תמיהתו של הלה נימק לו בדרך הלצה [מתוך נסיונו המר] מכיון שעשיתי לך טובה הלא ביום מן הימים עלול אתה לזרוק עלי אבנים או בבקשה ממך לא לזרוק עלי אבנים גדולים אלא אבנים קטנים הללו שהבאתי, וד"ל.

נתנדב ע"י הרוצה בעילום שמו
לזיכוי הרבים

לרפואת מו"ה אברהם ניסן בן רבקה
בתושח"י